

НАЦІОНАЛЬНИЙ ФОРУМ «ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ В УКРАЇНІ: ЗАКОНОДАВСТВО, ЕКОНОМІКА, ТЕХНОЛОГІЇ»

«Перші практичні дії та проблемні питання реалізації Закону України «Про управління відходами»

21–23 листопада 2023 року
м. Івано-Франківськ

NIRAS

Центр екологічної освіти та інформації

КИЇВСПЕЦТРАНС

ВСЕУКРАЇНЬКА
ЕКОЛОГІЧНА
ЛІГА

SIGroup

що ускладнює їх вивантаження, транспортування і подальшу переробку. Тривале невивезення сміття створює антисанітарні умови, сприяє скупченню безхатніх тварин, розмноженню шкідливих гризунів і комах, які є переносниками небезпечних хвороб та інфекцій (зокрема лептоспірозу, який розноситься пацюками). Рідина, що утворюється при перегниванні сміття, агресивна і токсична, з розламаних контейнерів потрапляє на зелені насадження, дитячі майданчики, інші місця загального користування, забруднюючи навколишнє середовище.

Чернівці – невелике місто, з низькою екологічною ємністю території, тому має обмежені можливості щодо нарощування площі сміттевого полігону та необхідність врегулювання несанкціонованих звалищ. Основним методом утилізації ТПВ є захоронення, хоча у всіх розвинутих країнах світу діє технологія сортування відходів. Така система започаткована і в м. Чернівці, проте не вистачає екологічної свідомості та відповідального ставлення населення, щоб вона запрацювала в повну силу.

Незважаючи на зростання уваги громадськості до означених проблем поводження з відходами, в місті майже не застосовуються агітаційно-інформаційні методи широкого впливу на населення. Цей вплив має спрямовуватись на формування певного рівня свідомості і обізнаності людей щодо наявних проблем з відходами та необхідності їх розв'язання.

Тому, пропонуємо наступні рекомендації:

- удосконалювати та поєднувати можливості роздільного збирання з сортуванням відходів;
- пропагувати серед населення необхідність сортування сміття, збору та здачі ресурсоцінних відходів з метою їх вторинної переробки;
- проводити просвітницьку діяльність серед школярів щодо бережного ставлення до природи;
- впровадження штрафів за несанкціонований вивіз і викид сміття.

Література:

1. Березюк О.В., Котляр Ю.О. Сучасний стан поводження з твердими побутовими відходами в Україні. *Матеріали XLVI регіональної науково-технічної конференції* ВНТУ. 2017. С. 153.
2. Головне управління статистики у Чернівецькій області (ГУС у Чернівецькій області) : веб-сайт : URL : <http://www.cv.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 14.04.2021).
3. Екологічний паспорт Чернівецької області : веб-сайт : URL : <http://www.eco-bukovina.com.ua/activity/environmental-state-region.html> (дата звернення 21.04.2021)
4. Орфанова М. М. Проблема управління та поводження з відходами у Карпатському регіоні. *Людина та довкілля. Проблеми неоекології*. 2019. Вип. 31. С. 128–137.
5. Пересадько Г. О., Громико М. Г., Олексієвець І. Л. Перспективи розвитку сміттепереробної галузі : мат. науково-практичної міжнародної SWorld. : веб-сайт : URL : <https://www.sworld.com.ua/simpoz1/99.htm> (дата звернення 11.05.2021).

ЗАПАСИ ПРІСНОЇ ВОДИ В УКРАЇНІ ПОТРЕБУЮТЬ НАШОГО ЗАХИСТУ: ОСВІТНІЙ АСПЕКТ

Волкова С. А., кандидат хімічних наук, доцент кафедри
Пилипчук Л. Л., кандидат біологічних наук, доцент кафедри
Попович Т. А., кандидат технічних наук, доцент кафедри
кафедра хімії та фармації
Херсонський державний університет
Зоря І. А., голова Коаліції екологів Херсонщини

В умовах високої напруги сучасного життя в Україні екологічні питання ніби відходять на другий план. В той же час для забезпечення умов життя населення необхідно мати певні об'єми прісної води. Прісна вода має вміст розчинених солей до 1 г/дм³. Саме така вода потрібна для життя людей, тварин та прісноводних риб. Таку воду використовує промисловість, а особливо багато сільське господарство. Запаси такої води в Україні достатньо обмежені. По цьому показнику серед 15 республік Радянського Союзу Україна була на 13 місці, при цьому висока концентрація промисловості в Україні, якій необхідні великі об'єми води, а також розвинене сільське господарство роблять забезпеченість країни прісною водою недостатньою.

Додаткова небезпека виникла в середині ХХ століття, коли вченими були виявлені надзвичайні здатності у лужних фосфатів (це ортофосфати калію та натрію) до прання білизни та чистки речей. Фосфатні порошки почали широко застосовувати в багатьох країнах. В Україні вони з'явилися років на 15 пізніше. За кордоном використання фосфатів було дуже поширеним, але років через 5-10 від лікарів почали надходити повідомлення про швидке збільшення кількості захворювань серцево-судинної та рухомо-опорної системи (інфаркти, інсульти, артрози, остеопорози та інше), а також велика кількість алергічних захворювань. Поряд з цим екологи фіксували швидке заростання водойм водоростями, процеси їх гниття, псування якості води та масову загибель риби. Проведені в декількох країнах експертизи довели, що причиною явищ, що спостерігались і в медицині, і в екології є фосфатні миючі засоби.

Після підтвердження цих висновків у декількох країнах екологічна громадськість разом з профспілками, (які захищають права трудящих), разом зі страховими компаніями, (які гарантують виплати лікарняних при захворюванні) виступила з вимогами заборонити продаж фосфатних засобів і навіть виготовлення їх на теренах країни. Під тиском цієї соціальної системи уряди біля 40 країн законодавчо заборонили використання фосфатовмісних засобів. Треба зазначити, що за 10-15 років у цих країнах відбулось значне самоочищення довкілля. Але такі зміни в країнах заходу погіршили екологічне становище в Україні. Це сталося тому, що: заборонені підприємства, які виробляють фосфатні засоби, не були зупинені в західних країнах. Спритні ділки швидко перемістили їх на територію України, де закону про заборону фосфатів не було прийнято. Торгова мережа України переповнилась фосфатними засобами, які почали широко застосовувати в різних галузях. Результати застосування фосфатних порошоків ми спостерігаємо на теренах України.

Ми не можемо стверджувати, що погіршився стан здоров'я українців – офіційних експертиз не проводили. Але ми спостерігаємо, що за цей час стан водойм різко погіршився. Ряд малих річок, озер і ставків через заростання перетворились на болота. Особливо різко змінився вигляд р. Дніпро. З квітня його поверхня вкривається плівкою синьо-зелених водоростей. Вітер збиває їх в товсті пласти, де під сонцем миттєво починаються процеси гниття. Запах свіжості від річки змінюється на огидний запах сірководню. Разом з сірководнем у воду надходять інші продукти розкладу водоростей. А ріка Дніпро є джерелом питної води для багатьох мільйонів українців.

В країнах сталої демократії за десятиріччя склалася соціальна система, через яку населення може впливати на дії Уряду. Саме через вимоги цих систем були прийняті закони про заборону використання фосфатних засобів, їх одержання в межах країни і навіть заборона реклами через ЗМІ. В Україні такої системи не створено. На звернення громадських організацій, які ми надсилали з 2013 року, міністерство охорони довкілля і Уряд не реагують. Ситуація з прісною водою і до війни з російськими загарбниками оцінювалась як близька до екологічної кризи. Ще більше це загострилось після підрива Каховської ГЕС, коли по телебаченню оголосили, що запаси прісної води в Україні зменшились на 40%.

Ми вважаємо, що ці загрозові цифри треба оголошувати ще не один раз, зібрати екологічну громадськість, виробити план запобігання кризи і негайно почати його виконувати. І першим, найменше болючим кроком цього плану повинна стати негайна заборона (Закон) застосування, одержання на теренах України і реклама фосфатних миючих засобів.

Для надання інформації про фосфатовмісні пральні засоби і впливу їх на навколишнє середовище та здоров'я людей, а також щодо виконання цього закону потрібно проводити освітні заходи для учнів та населення України. Приблизна тема заходів – «Захист та відновлення водойм з прісною водою в Україні шляхом зупинення викидів фосфатів через побутові стоки».

Щоб ці показники більше усвідомлювали, треба додати, що 1 грам фосфатів сприяє зростанню 10 кілограмів водоростей, і що за рік у р.Дніпро скидають величезну кількість фосфатів. Крім того, кожен українець вносить свою частку у загальну масу фосфатів, тому коло відповідаючих за негативні для природи наслідки повинно бути розширено. Добрими помічниками тут можуть бути учні шкіл, якщо звертатись до них за допомогою вчителів. Для вчителів можемо рекомендувати розробку «Що всім потрібно знати про фосфор та фосфати».

Які відновлення екологічних показників очікуються після відмови від використання фосфатних миючих засобів?

1) Найбільш значний економічний ефект складе захист запасів прісної води, а також вартість доочистки її до Держстандарту на питну воду. Це одна з головних проблем кожної країни. Ціна на прісну воду зростає в світі з кожним роком. Для України це особливо важливо через обмежені природні запаси прісної води.

2) Зменшення мінералізації води підсилить процеси самоочищення води. Зникне шар сірководню над поверхнею води, який утворюється при розкладі водоростей.

3) Зменшиться алергічна дія фосфатів на шкіру людей при контакті з річковою водою. За останні роки алергічні хвороби стали підґрунтям для багатьох хвороб шкіри, очей та дихальних шляхів. При цьому лікування цих хвороб дороге і довгострокове.

4) Вилучення з обігу фосфатних засобів прання убезпечить населення від надходження фосфатів у кров, яке викликає хвороби серцево-судинної системи, суглобів та скелету. Процеси лікування цих захворювань дорогі та часто ведуть до втрати працездатності.

5) Зупиниться, а потім зникне евтрофікація водойм, яка перетворює їх в болота і унеможливує використання їх в якості джерел питної води, а також для зрошувального сільського господарства.

6) Зменшення вмісту фосфатів у річковій воді до 0,2 мг/дм³ та менше, буде сприяти відновленню кількості риби в р.Дніпро та інших водоймах. Це дуже важливий компонент харчування українців для підтримки необхідного балансу фосфору в організмі.

7) Очищення водойм від водоростей сприятиме широкому використанню дешевих водних шляхів для транспортування людей і вантажів на великі відстані.

Враховуючи те, що відбувається внаслідок бойових дій на території України, як знищується природне середовище, спалюються ліси, знищується природне різноманіття, отруюються природні води, руйнується ландшафт, південних та східних областей, громадяни повинні робити так, щоб природа змогла відновитись, а не робити їй гірше. В умовах евтрофікації природним водоймам буде значно складніше відновлюватись.

Шановні українці! Закликаємо вас самостійно відмовитись від використання фосфатовмісних пральних засобів і перейти на безфосфатні порошки і побутові миючі засоби. Їх вартість дещо вище, ніж фосфатовмісних, але якщо врахувати ті негаразди, які обумовлюють фосфати для здоров'я кожного українця, загрозу знищення запасів прісної води та рибних запасів країни, то стане зрозумілим, що ця різниця вартості майже нікчемна.

Література:

1. Волкова С.А., Гавриш П.О., Пилипчук Л.Л. Що всім потрібно знати про фосфор та фосфати. Херсон: Видавництво ХДУ, 2021. 20 с.
2. Волкова С.А., Пилипчук Л.Л., Попович Т.А. Фосфатовмісні миючі засоби як причина відсутності доступу до якісної питної води. *«Поводження з відходами в Україні: законодавство, економіка, технології»* матеріали Національного форуму. Київ. 24–25 листопада 2022 року. С. 150-152